

Az autó, a lakás kivilágítása pár perc ottlétem után két géppisztolyos román forradalmár becsengetését eredményezte. Most ő Hunyad vármegye rendőrkapitánya, mutatkozott be az egyik fegyveres. Mi járatban vagyok?

Románul elmondott szövegem, és a kórház által lebélyegzett jegyzék megtette a hatását.

- Látom, hogy értékes autója van. Fegyveres őrt állítok mellé. Azt a közlést kaptuk, hogy a Securitate megtámadja Dévát. Hogy az életéért felelni tudjak, kérem, hogy lehetőleg rövid pihenés után hagyja el Dévát.

Köszöntött a román forradalom nevében, megköszönte, amit tettem és elment. Reggel nyolc órakor hazafelé indultam. Déva - Nagyvárad - Bors - Siófok.

Alig telt el 24 óra az elindulásom óta.

A családom az idegkimerültség határán. Egész éjjel nézték a TV-t. Hallgatták a rádiót. Siófokon él a rádióamatőr világbajnok és csapata. Ők teremtettek kapcsolatot a román amatőrökkel és kerestettek.

Délután 5-re ígértem visszaérkezésemet. Fél ötkor hazaérkeztem.

Mindent összegezve:

szegényebbnek érezném magam, ha ezt a vállalkozásomat Isten segítségével nem hajtom végre!

Ez a történet legyen üzenet azoknak, akik egy erdélyi magyar gyökerekkel rendelkező örmény származásútól el akarják venni Istenét, el akarják tépni gyökereit.

Hogy valódi forradalom volt-e, azt döntse el a román nép és a vele együtt élő népcsoportok.

Lejegyeztem igaz történetemet, hogy közölje az "Erdélyi Örmény Gyökerek" füzetek.

Adjon az Isten szebb Karácsonyt, minden Erdélyben élő népnek és embernek.

id. Aján Gergely Gerő, Siófok

1999. nov. 23.

Szamosújvár **1999 november 20-21**

A budapesti magyarörmények (a BÖKÖT és az EÖGYKE) képviselőiben küldöttség vett részt a szamosújvári, idén november 20-21-én rendezett konferencián, amely "Az erdélyi magyarörmények társadalmi szerepe, örmény-katolikus egyháza és identitástudata - régen és ma" címet viselte.

A konferencia programja: a tanácskozást szombaton, november 20-án a szamosújvári Református Egyház Emmaus Házában 9.30-kor *Bálintné Kovács Júlia* ("Armenia" Örménymagyar Baráti Társaság) nyitotta meg, aki felolvasta Jakubinyi érsek úr, örmény apostoli kormányzó levelét a konferencia résztvevőihez, valamint *dr. Issekutz Sarolta* (Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület) és *Eckstein-Kovács Péter* szenátor, a román kormány kisebbségvédelmi minisztere nyitotta meg.

Ezután következtek az átgondolt, tudományos igényű referátumok, vitázó előadások, amelyek sora *Szalontai Mihály P. Barnabás*, vagyis Barna atya visszaemlékezésével kezdődött.

Ezt követte a történeti visszapillantású, kultúrtörténeti, elemző, vagy egyenest a jövő feladatait, lehetőségeit felvillantó előadások sora: *ifj. Kabai Ferenc, Ajtay Ferenc, dr. Issekutz Sarolta, Jakobovits Miklós, Bálint Tibor B. Kovács Júlia, dr. Pál Judit, Bogos Mária, Tarisznyás Csilla, Fancsali János, Péter Emese, Sebesi Karen Attila*.

Minden előadó, valamint a konferencián résztvevő összes - jobbára civil szervezet képviselője átvehette a budapesti nyomdából frissiben kijött új könyvet, amely az előző,

1997-es konferencia anyagát tartalmazza (Az örmény katolikus egyház története és művészete konferencia 1997. november 20-22, szerkesztette Fancsali János és dr. Issekutz Sarolta, kiadó EÖGYKE, a Budapest II. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat és a Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása támogatásával, 1999).

Rövid ebédszünettel majdnem este fél nyolcig tartott az ülés, majd a résztvevők (a legfontosabb kérdések felelős megvitatása miatt némi késéssel) átvonultak a Kasza Antal-féle "Szamosújvár képekben" és B. Kovács Júlia "Szemelvények az erdélyi magyarörmények múltjából és jelenéből" című kiállításának megnyitójára, a Téka Alapítvány termébe. A kettős kiállítást hozzáértő, érdekes előadással a rendező, Balázs-Bécsi Attila nyitotta meg.

Másnap, vasárnap reggel nyolckor a konferencia résztvevői a szamosújvári örmény katolikus plébánián reggelin találkoztak.

Ezután, 9 órakor szentmisén vettek részt az 1960-as toronyégés után szépen helyreállított örménykatolikus székesegyházban, bejárták a sekrestyét, ellátogattak az altemplom kriptáihoz, majd rövidke sétával került sor az első szamosújvári templom megtekintésére. Végül Szamosújvár szülöttének, az erdélyi örménymagyarok kutatójának, Szongott Kristófnak az emléktáblájához vonultak. A koszorúzás következett: Himnusz, vers és őszinte megilletődés. A koszorúzási ünnepség fényét emelte a helybeli, Czetz János nevét viselő cserkészcsapat díszőrsége és az, hogy Issekutz Sarolta átadta a csapat vezetőjének a budapesti Sasi Nagy István és neje (Czetz-rokonok) ajándékát, a Czetz Jánost ábrázoló domborművet. Ez a nagyméretű kerámia-plakett a gidófalvi Czetz-emlékmű domborművének másolata.

A komoly téma és a komoly, ünnepélyes hangulat nem jelentett komorságot. A résztvevők többsége a szünetekben és az étkezések idején egymás keresztül-kasul szövődött rokoni ismerősi szálait bogozgatta, a szamosújvári asszonyok pedig különösképpen emlékeztetést tettek a vasárnap déli búcsúebédet: a résztvevők angdszaburt kaptak (repetálni is lehetett), majd töltöttkáposztát úgy, ahogyan az az "erdélyi örménymagyar nagykönyvben" meg van írva: kicsi, finom ízesítésű, alig gyufásdoboz nagyságú töltelékéből majdnem másfélezer darab készült, hogy mindenki eleget tehessen a régi szokásnak: csak páratlan számú töltelék illik enni, hetet, kilencet... vagy...hm!

Ebéd közben került sor a korábban már meghirdetett sajtótájékoztatóra (lásd "Szamosújvár visszhangja" c. összeállításunkat). Ennek a záró sajtótájékoztatónak eredménye volt, hogy másnap, hétfőn reggel a kolozsvári rádió magyarnyelvű, reggeli krónikájában már hallhattuk is a híradást: a szerkesztő röviden, ám hitelesen beszélt a szamosújvári konferencia lefolyásáról, rövid interjúban megszólaltatta dr. Issekutz Saroltát, majd mai, örményországi muzsikával fejezte be az ismertetést.

Jakubinyi György érsek, örmény apostoli kormányzó levele a szamosújvári konferenciához:

Tisztelt Konferencia!

Szeretettel köszöntöm az Erdélyi Magyarörmények tisztelt Konferenciáját. Sajnálom, hogy előzetesen vállalt kötelezettség miatt nem lehetek jelen.

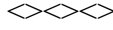
A Konferencia jelentőségét abban látom, hogy erősíti magyarörmény híveink egyházi és társadalmi önazonosságát. A mai nehéz időkben nagy szükség van erre.

Kérem a jó Istent, hogy áldja meg a Konferencia munkáját, szervezőit és résztvevőit!

Tisztelettel, szeretettel és főpásztori áldással

Gyulafehérvár, 1999. november 8.

**Jakubinyi György érsek,
örmény apostoli kormányzó**

A szamosújvári konferencia anyagaiból Sebese Karen Attila gondolatébresztő előadását közöljük

Honnan és hová, magyarörmények?....

Arany János indító, szubjektíven kibővített címadó kérdésfelvetése jogos lehet, és kell legyen a mai napon, nem csak itt, e konferencia részeseinek gondolatvilágában, de méginkább talán azokban, akik kíváncsian, árgus szemekkel követik az évek óta fel-felbukkanó vélt és valós problémakört: ki az örmény, hát a román kultúrájú örmény, de nem utoljára, a hazai magyarörmény, Romániában? Sokszor, sokféleképpen próbálták ezt a történelem által (is) tanúsított tényt megkérdőjelezni, hangsúlyozási zavarokkal miért ne mondanánk ki: egy másfajta, tudatos vagy csak reflexszerű asszimilációval egybekötve „tálalni” az érdeklődőknek. Elsősorban a jóhiszemű, kultúrákat megbecsülő, főként a kihalófélben levőket túlértékelő, kíváncsi természetű gondos atyafiságunkra gondolok itt.

Mindazokra, akik soha, vagy igen sokáig nem tapogatták ki magukban a jelenlegi, államhatalmilag is szentesített habitusuk mellett azt a másságot, amivel büszkélkedhetnek.

A kettős másságra gondolok itt, mindenekelőtt a magába foglaló, ereklyeként, titkos lelkizárakkal ellátott kettős, néha hármás identitástudatra. Arra a lojalitási hajlamra, amivel az örmény, a magyar kultúrán vagy más kultúrán felnőtt örmény sorstársak beilleszkedtek a világ minden pontján. Ami e „honfoglalásokat” követte, azt lényegretörően úgy fogalmazta meg Byron, a költőóriás: „Az örmény erényeit sajátjának mondhatja; hibái másoktól ragadtak reá.” Ezt még talán azzal bővíteném ki, hogy közép-keletiségünk nyomorainak egyike az, hogy saját magunk is fabrikálunk és ragasztunk önmagunkra hibákat. Olyanokat, amelyek nélkül nem, de velük együtt annál jobban éljük mindennapjainkat.

Visszatérve az Arany Jánostól kölcsönvett és parafrázált címhez, "honnan és hová", a túlisméltés ódiument is vállalva, szükségszerűnek tartom felütni Szongott Kristóf idevágó monografikus passzusait, ezzel is hozzájárulva a tudatosítási folyamathoz. „Nemzetiségi bajaink sivár pusztaságában - mondja Donszki Lukács, a karánsebesi polgári leányiskola derék igazgatója - íme egy jóleső, kis oázis, melyen szemünk nyugodva megpihenhet; egy nép, melynek külön áspirációi, vágyai nincsenek; mely nyelvben, érzületben, szokásban és nemzeti jellegben a magyarral egészen egybeforrt. Egy nép, mely a többi nemzetiségeknek követendő példát adott arra, hogy a magyar földnek, mely őket kebelén táplálja, mivel tartoznak. Megérdemli tehát, hogy érdeklődésünkéből, figyelmünkéből juttassunk neki is egy parányit.

Jó Apafi Mihály uram országlási tényeiből alighanem az volt Erdélyre, s a kapcsolt részekre nézve a leghasznosabb, hogy e sokat szenvedett, moldvai fejedelmektől kizsartolt, török, tatár csordák elől menekülő, maroknyi kis népnek (3000 család) menedéket adva, 200 évvel ezelőtt Erdélybe letelepített.(...) Volt idő, különösen a 18-ik század második s a 19-iknek első évtizedeiben, midőn kezükben tartották, még a bányászatot sem véve ki, Erdély kereskedelmének, forgalmának, üzleti vállalkozásainak az összes szálait, kezdve a Székelyföldtől nyugatnak le, egész Nagyváradig és Aradig.

Mint magyar érzelmű nép, a szabadságharc alatt és után nagy veszteségeket szenvedett. Két virágzó telepét, Szamosújvárt és Erzsébetvárost megsarczolta az ellenség: feldúlta boltjait, tárházait vandál módra kirabolták. (...) Hazai nemzetiségeink közül, még a németet sem véve ki, a modern értelemben vett civilizációra, munkára és polgári foglalkozásra egy sem oly rátermett, mint az örmény. A polgári erények: a kitartó munka, a takarékoság, a közügyek

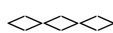
iránt egész az áldozatkészségig terjedő meleg érdeklődés - bőven megvannak nála."

A századeleji túlkapasok talán sértőek egyesekre nézve itt és most. Erről a történetírók, a történelemcsinálók tehetnének. A Vörösmarty-verset felmondó, közben hurutos levest fogyasztó ifjú magyarörmény színészcsemetét ez nem érdekkelheti. Őt legfennebb az hozhatja ki sodrából, hogyha magyar anyanyelvét kérdőjelezzik vagy tiltják meg, miközben a falon lógó, sűrű szemöldök alól rámerevedik örmény őse képmása.

Ugyanez vonatkozik a dobrudzsai vagy moldvai, mára román anyanyelvűvé vált örmény sorstársainkra is. Ezért mondom, mondjuk minduntalan: tiszteljük egymásban a gyökereket elsősorban, de semmiképpen se feledkezzünk meg a másik jelenlegi anyanyelvéről és vállalt vagy veleszületett felekezetről sem. Itt cseng föl ismét az Arany János-i sorskérdés: honnan és hová? A „honnan” mostmár, remélem, mindnyájunkban tisztázódott, de a „hová?” még mindig ott lóg a levegőben. Erre és hasonló kérdésekre vagyunk kötelesek mostmár válaszainkat egy irányba terelni. Dr. Herrmann Antal etnográfus az elmúlt század legvégén itt, Szamosújváron megfogalmazott gondolataival próbálom e sorokat zárni és mindnyájunk éberségét, tenniakarását felkelteni: „Hazai örménységünk, ez a nagy nyereség, amelyet mintegy kárpótlásul kaptunk a Gondviseléstől a török pusztítások után.

Közmondássá vált az a röpke szó, hogy az örmény magyarabb a magyarnál. Mit jelent ez? Azt, hogy míg a fajbéli magyar természettől és ösztön szerint magyar, addig az örmény, egyenkint és egyetemesen magyar öntudatosan és meggyőződésből, szabad választásból, hazafias rokonszenvből és a szülőföld iránti kötelességből, kivétel nélkül megmagyarosodván a magyar kultúrának mindenütt hatásos őre, és annyiban is magyarabb a fajbéli magyarnál, hogy soha más népbe bele nem olvad. (...) A magyar kultúrának speciális feladatai közé tartozik, és ez köteles adója az emberi civilizáció iránt, amelyet ez minden kultúrnéptől jogosan és feltétlenül elvár, hogy a haza területének jellemzetes sajátosságait tanulmányozva, értékesítse a maga haladása és az általános tudomány javára. Hazánknak ilyen nevezetes specialitása (és egész Nyugaton csak nálunk) az örménység, amely itt virágzó külön községeket alkotva, nagy nemzetgazdasági és kulturai tényezővé lett. (...) Nem habozom nemzeti érdeknek nevezni azt, hogy az örmények, éppen mint ilyenek, a legjobb magyarok. Ebből önként következik, hogy úgy a magyar nemzetnek, mint önmagunknak érdeke híven ápolni mindazt, ami őket, mint a legjobb magyarokat, örményekké teszi.”

Sebesi Karen Attila

A konferencia a helyi sajtóban

A Kolozsvárott megjelenő, de az egész romániai magyar nyelvterületen terjesztett, **Krónika** című napilap november 17.-i száma **A kettős identitásról** címen közölt előzetes híradást, illetve Ketesdy Beáta készített interjút *Sebesi Karen Attilával*.

"A konferencia előzményét - írja a Krónika - a budapesti Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület szervezésében 1997-ben megtartott találkozás jelentette. Az akkori pozitív sajtóvisszhang és a felvetődött kérdések aktualitása előrevetítette egy második, ilyen jellegű találkozás megszervezésének fontosságát is. Az erdélyi magyarörmény civil szervezetek úgy gondolták, az új konferencia helyszíne Szamosújvár, az itteni örmény kisebbség központja lehetne."

A továbbiakban a lap a Sebesi Karen Attilával folytatott beszélgetést idézi:

"- Nagyon sok a vita arról, hogy mit jelentenek a magyarörmény, románörmény fogalmak. Ez a vita abból indult ki, hogy egyesek nem akarják beismerni azt a történelmiényt, hogy az örmény nemzetiségű csoportok két nagy hullámban érkeztek Moldvába és Erdélybe. /.../ A